

Satranç

Kıvanç Çefle [btsatranc@tubitak.gov.tr]

FIDE Sekizinci Dünya Kompozisyon Kupası

Dünya Satranç Federasyonu (FIDE, Fédération Internationale des Échecs) tarafından “satranç kompozisyon sanatını geliştirmek, yaygınlaştırmak ve satranç kültürünün bir parçası hâline getirmek” amacıyla düzenlenen yarışmanın sonuçları geçtiğimiz günlerde açıklandı. Yarışmaya 37 ülkeden 225 kompozitör toplamda 370 kurguyla katıldı. Kompozisyon alanında yılın belki de en önemli olayında en seçkin kompozitörler, en iddialı yapıtlarıyla yer aldılar; hâliyle sonuçlar merakla bekleniyordu. Birinciliği iki hamlelikler alanında Mihailo Stojnic (Sırbistan), üç hamlelikler alanında Alexander Kuzovkov (Rusya Federasyonu), daha uzun problemlerde yine Alexander Kuzovkov ve etüt alanında da Darko Hlebec (Sırbistan) kazandı. Bu kompozitörlere 500 avro para ödülü, kupa, sertifika ve madalya verilecek. Kupada yardımcı mat, ters mat (selfmate), deneysel problemler (fairy chess) ve retrograd analiz alanlarında da

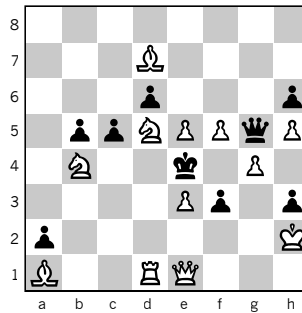
ödül verildiğini belirtelim. Onları da başka bir yazımızda ele alırız.

Biz bu yazımızda yukarıda adı geçen kompozitörlerin birincilik kazanan yapıtlarına yer vereceğiz.

Diyagram 1

Mihailo Stojnic

Birincilik ödülü - Altın madalya

Beyaz oynar , iki hamlede mat eder.

Günümüzde kurulan iki hamlelik mat problemleri hemen daima birkaç “evreden” oluşuyor. Evre sözcüğü ile hazır matlar, deneme hamleleri ve anahtar hamleden sonraki oyun (yani çözüm) kastedilir. Evreler irdelenmeden çağdaş iki hamlelik problemlerin

tadına varılması zordur. O nedenle biz de önce hazır matlara bakalım:

1..V~/Vg8(a) 2. A(x)f6 mat(A);
1..Vf4+(b) 2. exf4 mat;
1..Vxg4(c) 2. Af6 mat (A);
1..Vxe3(d) 2. Vxe3 mat;
1..dxe5(e) 2. Ac3 mat (B);
1..f2(f) 2. Vh1 mat;
1..cxb4(g) 2. Vxb4 mat.

Denemeler: 1. Fc6? [tehdit 2. Af6 mat (A)] 1..Vxe3(d) 2. Vxe3 mat. Ancak 1..Vxg4(c)! var. Eğer 1. Ac6? [tehdit 2. Ac3 mat (B)] 1..f2(f) 2. Vh1 mat. Ancak 1..b4! tehdidi önler.

Anahtar: **1. Vg3!** (bekleme hamlesi)

1..V~/Vg8(a) 2. Vf4 mat;
1..Vf4(b) 2. Vxf4 mat;
1..Vxg4(c) 2. Vxg4 mat;
1..Vxe3(d) 2. Af6(A) mat [Ac3 (B)?];
1..dxe5(e) 2. Ve5 mat;
1..f2(f) 2. Ac3 mat(B) [Af6(A)?];
1..cxb4(g) 2. Kd4 mat.

Bu karmaşık problemde Rukhlis ve Dombrovskis temaları kullanılmış. Rukhlis temasının tanımı şöyle: Hazır oyunda ya da deneme hamlelerinde siyahın en az iki hamlesine karşı beyazın oynadığı mat hamleleri, anahtar hamle sonrasında siyahın farklı hamlelerinden sonra görülür. Başlangıçtaki hamlelere ise beyaz farklı matlarla cevap verir. Bizim problemimizde hazır oyunda siyahın (a), (c) ve (e) hamlelerine beyaz (sırasıyla) (A), (A) ve (B) hamleleriyle cevap veriyor. Anahtar hamleden sonra ise (A) ve (B) hamlelerinin bu kez (d) ve (f) hamlelerine karşı oynadığını görüyoruz. Hazır oyundaki (a), (c) ve (e) hamlelerine ise beyaz farklı hamlelerle cevap veriyor.

Dombrovskis temasına gelince... Onun tanımı da şöyle: Bir "X" deneme hamlesi ile yapılan "A" tehdidini siyah bir "a" hamlesi ile önler. Çözümde, beyaz "Y" anahtar hamlesi ile bir "B" tehdidi yapar, siyah "a" hamlesi ile bu tehdidi önlese de bu kez beyazın "A" hamlesi sahneye çıkar ve beyaz bu hamleyle mat eder. Ayrıca, bu olgunun

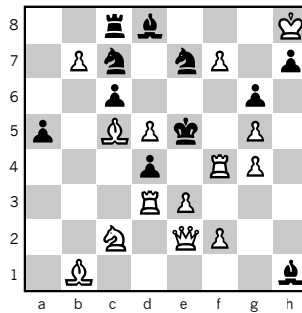
en az iki varyantta görülmesi gerekir. Bütün bunların bizim problemimizdeki karşılığı ne? Deneme hamlesi 1. Fc6? ile 2. Af6 mat tehdidi yapılıyor. Siyah 1...Vxe3 ile bu tehdidi önüyor. Anahtar hamle 1. Vg3! herhangi bir şey tehdit etmiyor. Yine de, 1...Vxe3 2. Af6 mat Dombrovskis kalıbına uyuyor. Aynı özelliklerin 1. Ac6? deneme hamlesi için de geçerli olduğunu lütfen kontrol edin...

Bu temalar Litvanyalı kompozitör Alfred Dombrovskis (1923-2000) ve Ukrayna'da doğup İsrail'de ölen Efim Naumoviç Rukhlis (1925-2006) tarafından tasarlandı. Her ikisinin de özellikle 1960'lı yıllarda iki hamlelik problemlerde devrim etkisi yarattığı kabul edilir.

Gelelim ikinci örneğimize...

Diyagram 2

Alexander Kuzovkov
Birincilik ödülü - Altın madalya

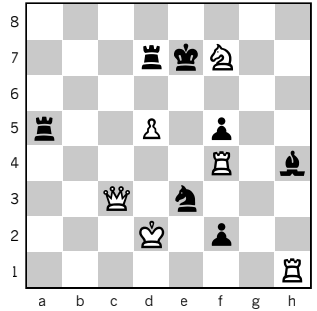
Beyaz oynar, üç hamlede mat eder.

- 1. f8=A!** (tehdit: 2. Ad7+ Şxd5 Fa2 mat)
a) 1...cxd5 2. Axd4! ve 3. Ad7 mat;
b) 1...Acxd5 2. exd4+! Şxf4 3. Ae6 mat;
c) 1...Aexd5 2. Fxd4+! Şd6 3. bxc8=A mat;
d) 1...Şxd5 Kdxd4+! Şe5/Şxc5 3. Fd6/Ad7 mat;
e) 1...Fxd5 2. Kfxd4! ve 3. f4 mat.

Bu problemde tematik bütünlüğü ne sağlıyor? Beş varyantta da siyahın bütün savunma hamleleri d5 karesi üzerine oynanmış. Buna karşılık beyazın verdiği tüm yanıtlar ise d4 karesi üzerine! Her seferinde beyazı farklı bir hamle oynamaya zorlayan mekanizmayı incelemenizi öneririz. Üç hamlelik olmasına rağmen, kavranması bir önceki iki hamlelik örneğimize göre daha kolay olan bir problem!

Diyagram 3

Darko Hlebec
Birincilik ödülü - Altın madalya

Hamle siyahta, beyaz kazanır.

Bazı etütlerde oyuna siyahlar başlayabilir. Bu da onlardan biri. Beyazın çok açık bir maddi üstünlüğü olmakla birlikte f2'ye kadar ilerlemiş piyon siyaha taktik karışıklıklar çıkarma fırsatı veriyor:

1...f1=A+!

1...f1=V? 2. Vxe3+ ve kazanır.

2. Khxf1!

2. Kxf1? Axf1+ ve beraberlik.

2...Axf1+ 3. Şe2!

3. Kxf1? Raxd5 ya da R added5 ve beraberlik.

3...Kaxd5 4.Ae5!

4. Kxh4? Ag3+ 5. Vxg3 Kd2+ ve beraberlik.

4...Ag3+

5. Şf3 Ff6

6. Vb4+! K7d6

7. Vb7+

7. Ac4? Fc3 8. Va3 Kd3+ 9. Şg2 Fe5! ve beraberlik.

7...Şe6

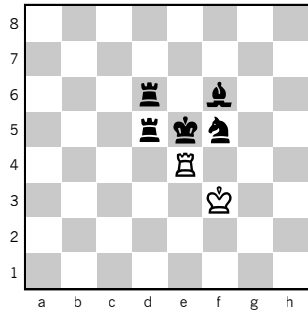
8. Vc8+ Şxe5

9. Vxf5+!! Axf5

10. Ke4 mat!

Baştanbaşa taktik mücadeleyle geçen ve beklenmedik bir mat pozisyonuyla (Diyagram 4) biten bir etüt. Başlangıçta dağınık hâlde duran siyah taşların kendi şahlarının kaçışını engelleyecek karelere konumlanmak zorunda kalması gerçekten etkileyici.

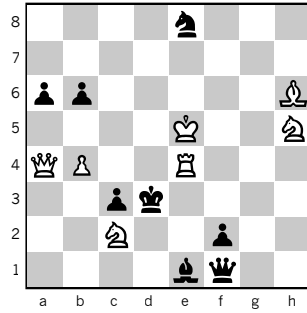
Diyagram 4

Ayın Soruları

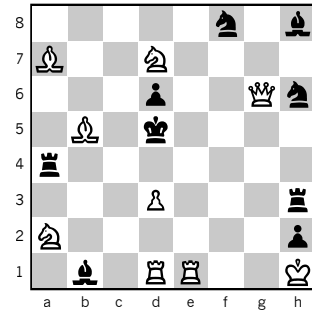
Sizin çözmeniz için iki hamlelik iki problem sunuyoruz. Biri Rukhlis, diğeri Dombrovskis tarafından kurulmuş ve her iki kompozitör de bu problemlerde kendi isimleriyle anılan temaları kullanmış. Dolayısıyla hangi problemin kimin tarafından kurulduğunu da siz bulacaksınız!

Diyagram 5

Beyaz oynar, iki hamlede mat eder.

Diyagram 6

Beyaz oynar, iki hamlede mat eder.

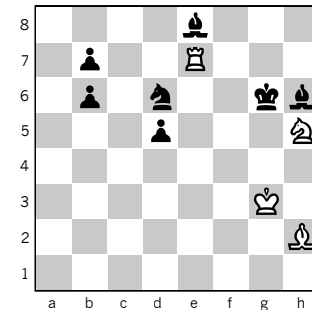
***

Geçen Ay Sorulan Problemlerin Çözümleri

Diyagram 7

Jan Timman,1984

Herbstman Anı Turnuvası,
Dördüncü Şeref Mansiyonu

Beyaz oynar ve kazanır.

Beyazın bir kalite üstünlüğü var ancak bu kazanmak için yeterli değil. Yaratıcı hamleler oynaması gerekiyor. Öncelikle siyah şah tarafından tehdit edilen atıyla ilgilenmeli:

1. Şg4

Atı koruyor. Aynı zamanda

2. Fxd6 ile tehdit ediyor.

1...Ff7! 2. Fxd6 Ff8 3.

Af4+

2. Kd7? Fe6+

3...Şf6

Beyaz kale tuzağa düşmüş gibi görünüyor. Beyazın kazanma ümitleri suya düşmüş olabilir mi?

4. Fb4!!

Bu sürpriz hamle kaleyi dolaylı olarak koruyor: 4... Fxe7 5. Fc3 mat! 4. Fa3 yanlış olurdu çünkü siyah 4...d4! ile beyaz için çok önemli olan uzun çaprazı kapattırdı.

4...b5!

Şimdi 4...d4 mümkün değil çünkü 5. Kxb7 Fxb4 6. Kxb6+ ile beyaz kazanır.

5. Fc5! b6 6. Fa3!

Son bir incelik. Beyaz daha önce bu hamleyi oynayamıyordu ama bu artık mümkün. Şimdi 7. Ka7 ile kaleyi açmazdan kurtarabilir.

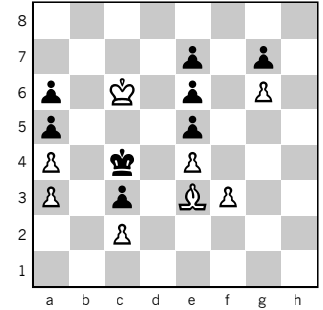
6...b4 7. Fxb4 Fxe7 8. Fc3 mat!

Beyaz kalenin uzun süre açmazda kaldığı güzel bir etüt.

Diyagram 8

Wilfried Neef

Rimkus 75. Yaş Turnuvası,
2017 Birincilik Ödülü

Beyaz oynar, 11 hamlede mat eder.

Beyazın planı 1. Fa7 2. Şb6 Şd4 3. Şxa6+ Şc4 4. Fa3 Şb6 Şd4 5. Şb5 mat. Ancak hemen 1. Fa7 oynarsa oyun pat olur. O hâlde:

1.Fc1 Şd4 2.Fg5 Şc4

3.Fxe7 Şd4 4.Fg5 Şc4

5.Fd8 Şd4 6.Fb6+ Şc4

7.Fxa5 Şd4 8.Fb6+ Şc4

9.Fa7!

Ön manevra ile a5 piyonu alınmış olduğundan bu hamle şimdi mümkün. Siyah pat kozunu oynayamaz:

9...a5 10.Şb6 Şd4 11.Şb5 mat.

Alfred Dombrovskis (1923-2000)

Efim Naumoviç Rukhlis (1925-2006)